

pításokat, dokumentumokat vagy dokumentum részleteket csak a forrás megjelölésével szabad közölni.

12. A földmérő szakértői szakvéleményben tételesen, azonosításra alkalmas módon meg kell jelölni a felhasznált, illetve rendelkezésre álló dokumentumokat, térképeket, műszaki munkarészeket stb. A felhasznált adatokat, munkarészeket, egyéb dokumentumokat, illetve azok másolatát meg kell őrizni, és igény esetén rendelkezésre kell bocsátani.



## **MÜNCHENI NYILATKOZAT: A BIRTOKRENDEZÉS MINT A VIDÉKFEJLESZTÉS ESZKÖZE KÖZÉP- ÉS KELET-EURÓPA ORSZÁGAIBAN<sup>1</sup>**

### **A Münchener Nyilatkozat megfogalmazói**

A Münchener Nyilatkozatot olyan országok (23) társadalmának, kormányainak, oktatási és kutatási intézményeinek, valamint nemzetközi szervezeteinek képviselői fogalmazták meg, akiket egyaránt érint a birtokfelaprózódás és annak a vidékfejlesztésre gyakorolt hatása Közép- és Kelet-Európa (KKE), valamint a FÁK országaiban.

A szakemberek 2002. február 25. és 28. között Münchenben jöttek össze, hogy megvitassák ezeket a kérdéseket, kifejezzék aggodalmaikat, és – korábbi kezdeményezésekre építve – megoldásokat találjanak.

Az elmúlt időszak témába vágó kezdeményezései közé sorolhatók: a bécsi konferencia sorozat a tulajdonjog fejlesztéséről és fenntartásáról Közép- és Kelet-Európa országaiban (1999, 2000); a potsdami Vidék 21. c. konferencia (2001); a bonni konferencia a földhöz jutásról (2001).

A legfőbb aggodalmak:

A müncheni találkozó résztvevői megvizsgálták KKE, valamint a FÁK országaiban végbe menő birtokfelaprózódás különböző tapasztalatait és távlatait.

A birtokfelaprózódás a földreform-folyamat – a vitathatatlanul jelentős eredmények ellenére – mellékhatásaként lép fel. Károsan befolyásolja a magán és állami beruházásokat, a fenntartható gazdasági növekedést és társadalmi haladást, nem utolsósorban a természeti erőforrásokat.

A kevésbé kedvező helyzetű és leginkább elmaradott régiók, melyeknek gazdasága még mindig a mezőgazdaságtól függ

- negatív növekedést,
- emelkedő munkanélküliséget és
- fokozódó vidéki szegénységet mutatnak.

Ezek következtében pedig a súlyos társadalmi és gazdasági széthullás veszélye fenyeget, és széleskörű csalódottság jellemző a helyi szereplők és érintettek körében.

A mezőgazdasági szektort ellentétes módon érinti a birtokfelaprózódás. Annak ellenére, hogy a birtokpolitika és annak reformjai a régiókn belül igen változatosak, Albánia, Bulgária, a Cseh Köztársaság, Grúzia, Horvátország, Jugoszlávia, Lettország, Litvánia, Magyarország, Örményország, Románia, a Szlovák Köztársaság és Szlovénia mind igazolják azt az aggodalmat, hogy a gazdaságok többsége versenyképtelen, mivel a gazdaságok kis területen termelnek (1–2,5 ha). Jellemző ezekben az országokban az egy tulajdonoshoz tartozó parcellák elszórtsága. A parcellákat méretük mellett gyakran alakjuk is alkalmatlanná teszi a mezőgazdasági művelésre. Ennek következtében a gazdák csak nehezen tudnak korszerű termelési eljárásokat bevezetni, gépesíteni és megfelelő technológiákat felhasználni. A legtöbb egyéni gazdálkodó arra szorítkozik, hogy egyéni szükségletekre termeljen, és nem tud részt venni a kereskedelmi célú termelésben. Ez elvándorláshoz és a gazdasági területek elhagyásához vezet, különösen a piacokhoz távol eső területeken.

A kisméretű és felaprózódott birtoktestek akadályt képeznek a táj-és területrendezésben, különösen közigazgatási, földhasználat-tervezési és földügyi-igazgatási szempontból. Mindez gátolja a vidéki térségek regionális fejlesztési politikáját, stratégiáját, valamint a vidéki életkörülmények javítását célzó programok és projektek megvalósítását.

### **A birtokrendezés: kapu a fenntartható vidékfejlesztéshez**

A birtokrendezés fő célja a gazdák földbirtokainak fejlesztése oly módon, hogy gazdaságukat a lehető legkisebb számú földrészletre koncentrálják, és szükség esetén a gazdákat utakkal és infrastruktúrával támogatják. A birtokrendezés egyre fontosabb elemei a környezet védelme és a vidéki közösségek számára a jobb életkörülmények biztosítása. Maga a birtokrendezés sokféle módon végrehajtható, kezdve a gazdaságok egyszerű átszervezésétől az átfogó vidékfejlesztési projektekig. Ez utóbbiak magukban foglalják a falumegújítást is. Ezek a beavatkozások lehetővé tehetik, hogy a vidék, akár életkörülmények, akár gazdasági vagy kulturális tevékenységek szempontjából, sokarcú területté fejlődjön.

A birtokrendezés fontos szerepet játszhat

<sup>1</sup> A 2. Kaposvári Térinformatikai Konferencián elhangzott ismertető előadás nyomán, Tóth Mária (FVM–FTF) fordítása felhasználásával.

- az élelmiszerbiztonság garantálásában,
- a szegénység elkerülésében és
- a fenntartható vidékfejlesztés megvalósításában.

Amennyiben megfelelően hajtják végre, a birtokrendezés

– hozzájárul a mezőgazdasági szektor termelékenységének, hatékonyságának és versenyképességének növeléséhez,

– munkát biztosít a helyben élők számára,

– jobb földhasználat-tervezést és földügy-irányítást eredményez és

– egyszerűsíti a vidéki területekre irányuló magán és állami beruházásokat.

Ha megfelelően átfogó módon végzik, a birtokrendezés támogatja a környezetvédelmet és a természeti erőforrásokkal való gazdálkodást is. Ellenkező esetben a birtokrendezés hatása negatív is lehet.

Nyugat-európai országok tapasztalatai azt mutatják, hogy az olyan birtokrendezés, amely egyedül a termelékenységre koncentrál, figyelmen kívül hagyva az ökológiai vagy kulturális szempontokat, könnyen okoz veszteségeket a biológiai sokféleségben, vagy eróziót, illetve tájrombolást eredményez. A birtokrendezést tehát bele kell ágyazni szélesebb körű vidékfejlesztési programokba, beleértve a regionális fejlesztést, a falumegújítást és a vidéki infrastruktúra biztosítását.

Azt, hogy a birtokrendezés a mezőgazdaság és vidékfejlesztés hatékony eszköze, már bizonyították Nyugat-Európa országaiban. A vidékfejlesztés új EU-politikája (Agenda 2000) kimagaslóan értékeli a vidékfejlesztést (ezen belül a földbirtok-tervezést) és a falumegújítást. Azt az EU-eszközök kulcsfontosságú összetevőjeként tartja számon, hasonlóan a SAPARD vagy a LEADER+ programokhoz. Az EU tagországaiban a vonatkozó intézmények, a jogszabályi háttér már a helyükön vannak, és működnek.

### **A birtokrendezés irányelvei**

Minden átalakulóban lévő országnak saját megoldást kell találnia a birtokfelaprózódás ellen, felhasználva nyugat-európai és a KKE országok tapasztalataiból levont tanulságokat. Bár minden országnak a saját útját kell megtalálnia, azért van néhány közös irányelv. Melyek ezek?

A birtokrendezést az általános mezőgazdasági és vidékfejlesztési politika keretében kell vizsgálni, és úgy kell tekinteni, mint lényeges eszközt a fenntartható vidékfejlesztés szolgálatában.

Az is szükséges, hogy a közreműködő intézményekben jó legyen a vezetés és a fejlesztés. A polgári társadalomban szükség van a részvételre és a felelősségvállalásra. A politika megfogalmazásának, a törvényi sza-

bályozásnak és végrehajtási utasításainak biztosítaniuk kell az összes érintett és kedvezményezett számára a hatékony és jogszerű részvételt. A kormányintézményeknek az állampolgárokat partnerként kell kezelniük. A birtokrendezés alapuljon a részvételen, legyen demokratikus és közösségi, amihez olyan támogató környezetet kell teremteni, ami lehetővé teszi az érintettek aktív részvételét és felelősségvállalását.

A vidéki életkörülményekre kell koncentrálni inkább, nem az élelmiszer-nyersanyagok elsődleges előállítására. Végző soron is a közösség határozza meg forrásainak újfajta felhasználását, és ennek megfelelően szervezi át birtokait, tulajdoni parcelláit. Az esetenként meglévő illegális birtokrendezési gyakorlatot ellenőrzéssel meg kell szüntetni.

A technológiák és eljárások színvonalát és szabványait többek között az anyagi lehetőségekhez, az intézményi kapacitáshoz kell igazítani, lehetővé téve a költségek és a haszon ésszerű egyensúlyát. Az alkalmazott módszerek lehetőség szerint költség- és időmegtakarítást kell eredményezzenek. Itt egyszerű és fejlett eszközök, módszerek (a térinformatika, a távérzékelés és a téradat infrastruktúra stb.) felhasználása egyaránt szóba jön.

A birtokrendezés átfogó, több szakmát magába foglaló, több szektoron átívelő megközelítést kíván, egyesítve a vidék- és regionális-fejlesztés integráns elemeit, ide értve a vidék-város jellegű kapcsolatokat is. Figyelembe kell venni a földrajzi és kulturális különbségeket, és testre szabott gyakorlatot kell megvalósítani. A helyi vidékfejlesztési és földhasználati tervek alapján történjék a birtokrendezés.

### **Az érintett országokban ki kell fejleszteni a szükséges szakképzettséget és gyakorlatot:**

Meghatározandók a követelmények és azoknak meg kell felelni. Ezek között szerepel a működő ingatlan-nyilvántartási rendszer, a szükséges jogi alapok, valamint a működőképes földügy-irányítási struktúra.

Azt is figyelembe kell venni, hogy a birtokrendezés és a földpiac egymással kölcsönösen függő helyzetben vannak. Azokban az országokban, melyekben még folyik a földprivatizáció, biztosítani szükséges, hogy a jövőbeni privatizációs projektek ne idézzenek elő újabb birtokelaprózódási nehézségeket.

### **A résztvevők ajánlásai:**

– A KKE, valamint a FÁK országai tekintsék a birtokrendezést a vidékfejlesztés lényeges eszközének a vidéki és mezőgazdasági szektor fejlesztési programjain belül, beleértve a források kihelyezését is.

– A KKE, valamint a FÁK országai a fejlesztői közösség segítségével teremtsenek támogató környezetet

megfelelő kapacitásuk növeléséhez, hogy képesek legyenek birtokrendezési projektek megvalósítására.

– További kutatásokra van szükség olyan területeken, ahol a birtokfelaprózódás hatásait és kellemetlen következményeit még nem becsülték fel (pl. erdőterületek, vízrendszerek, biológiai sokféleség védelme). A módszertan ki kell, hogy egészüljön átfogó pénzügyi, társadalmi és műszaki költség-haszon elemzéssel is.

– Szélesíteni és erősíteni kell a KKE, valamint a FÁK országai, illetve a nemzeti és nemzetközi fejlesztési intézmények, szakmai egyesületek, nem-kormányzati szervezetek, valamint a magánszektor és az egyetemek meglévő együttműködését.

– Az egyes országokból származó birtokrendezési információt és tapasztalatokat mások számára az eddigieknél sokkal egyszerűbben elérhetővé kell tenni.

– Ki kell dolgozni a birtokrendezés irányelveit.

– A KKE, valamint a FÁK országai valósítsanak meg kísérleti projekteket.

– A kísérleti projektekből és máshonnan származó tapasztalatok alapján KKE, valamint a FÁK országai dolgozzanak ki és hozzanak létre megfelelő törvényeket, intézményeket és műszaki eljárásokat a birtokrendezés céljára.

– A birtokrendezés legyen lényeges része a már megkezdett programoknak, ide értve az EU-tagjelölt országok olyan előcsatlakozási programjait, mint pl. a SAPARD.

– Két- és többoldalú donor intézmények megfelelő módon vizsgálják meg a birtokrendezés szerepét KKE, valamint a FÁK országai számára készülő pénzügyi és műszaki projektjeikben.

A Münchener Szimpózium résztvevői felkérlik az Európai Uniót, a FAO-t, a GTZ-et, a Világbankot és más nemzetközi szervezeteket, továbbá KKE, valamint a FÁK országait, hogy szenteljének megfelelő figyelmet a fenti ajánlásoknak, és azokat valósítsák meg programjaikban, tevékenységük során.

Kiegészítésül elmondható, *Holger Magel* professzor, a FIG elnöke vitavezetésében jóváhagyott Müncheni Nyilatkozat szellemében a FAO központ birtokpolitikai és fenntartható fejlődési részlege munkacsoportot hozott létre a birtokrendezési irányelvek kidolgozására, amely máris megkezdte működését. Ezzel egy időben folyamatban van az Európai Bizottság jogszabályalkotása, amely irányelvek formájában minden tagország számára előírást ad a környezeti alkalmazások terén térinformatikai infrastruktúra kialakítására. Ez – a közösségi joganyag részeként – a tagjelölt országok számára is kellő útmutatást ad. Magyarországi intézmények szakértői is részesei lehetnek a folyamatnak. A Világbank által támogatott földügyi tudásközvetítő iroda felállítása az FVM-ben – mintegy másfél évi előkészítés után – közel áll a megvalósításhoz, miközben folyik a FAO műszaki együttműködés előkészítése egy Tisza menti térség kiválasztásával. A munka célja: földhasználat optimalizálás birtokrendezéssel egy kiválasztott, árvízzel, belvízzel és/vagy erózióval nagymértékben veszélyeztetett térségben.

*Dr. Remetey-Fülöpp Gábor*

□

**Földmérési és Távérzékelési Intézet  
K-GEO Akkreditált Kalibráló Laboratórium**

vállalja

**GEODÉZIAI ELEKTROOPTIKAI TÁVMÉRŐK KALIBRÁLÁSÁT**

Gödöllőn, az Országos Geodéziai Alapvonalon

és

**GPS VEVŐBERENDEZÉSEK KALIBRÁLÁSÁT**

Pencen, a GPS Kalibrációs Hálózatban.

2614 Penc, Kozmikus Geodéziai Observatórium

Tel: 06-27-374-980 Fax: 06-27-374-982

Email: borza,nemeth,virag@sgo.fomi.hu

Levelezési cím: 1373 Budapest, Pf. 546.